

Vad krävs för att Ivo ska dra in ett boendes tillstånd?

Tallbackagården har haft tre olycksfall med dödlig utgång och en anställd har blivit livshotande skadad. Ivo ser allvarligt på bristerna, men vad krävs för att ett boende ska bli av med sitt tillstånd?

Den 11 juni var det en nyhet i [Jönköpings lokala medier](#) att Ivo, Inspektionen för vård och omsorg ger Tallbackagården i Taberg så allvarlig kritik att Attendos tillstånd att driva boendet för personer med psykiska funktionsnedsättningar kan vara i fara. Sedan 2017 har tre personer som bott här avlidit. Två genom kvävningsoolyckor när de satt mat i halsen, den ena i augusti 2017, den andra i november samma år.

"Huvudmannens interna utredningar visar vid båda tillfällena att personalen inte följt gällande rutiner. De åtgärder som redovisades i samband med den första kvävningsoolyckan var inte implementerade i verksamheten när den andra olyckan inträffade.", skriver Ivo.

I juli 2019 drucknade en tredje boende som så sent som en månad tidigare hade varit nära att drunkna. Den första händelsen var bristfälligt dokumenterad och inte känd av all personal. En ensam och inte simkunnig anställd var med vid drunkningsolyckan.

2019 knivhögs en anställd av en boende och fick livshotande skador. Under 2019 och fram till februari 2020 har verksamheten själva rapporterat ett femtontal händelser som handlar om våld mellan brukare eller mot personal. Sju av dessa sticker ut som allvarliga händelser skriver Ivo. Även Arbetsmiljöverket har flera pågående ärenden som rör Tallbackagården.

Ivo:s beslut är tydligt och skrämmande. Kompetens om de

boendes funktionsnedsättningar, och vad de kan resultera i som bristande insikt och oväntade ageranden, saknas hos både ledning och personal. Tallbacka-gården är livsfarligt, och har varit det under flera år, både för dem som bor där och för dem som arbetar där. Det står rakt ut i beslutet: *"Ivo bedömer att det är fara för liv och hälsa för de brukare som är placerade på Tallbacka Gården, vilket innebär att huvudmannen måste se till att åtgärder vidtas så att önskade effekter uppnås."*

Nu riskerar boendet att förlora sitt tillstånd. Men bara om Ivo inte blir nöjda med den åtgärdsplan Attendo ska presentera senast den 7 augusti. Ivo har fram tills nu ansett att de åtgärdsplaner som gjorts efter varje enskild händelse, det vill säga vid fyra tillfällen, varav tre med dödlig utgång, varit tillfredsställande.

– Då har man utrett och till oss redovisat åtgärder som vi har tyckt varit relevanta, säger **Michaela Hecht Gunnarsson**, ansvarig inspektör på Ivo.

Följer ni upp hur åtgärdsplanerna efterlevs i praktiken?

– Vi utgår i första hand från att det händer som verksamheten redovisat till oss att de ska göra. Vi följer inte upp systematiskt. Men här har åtgärderna inte fått fäste, det är något som inte fungerar. Vi har sett att det finns en övergripande brist på ledning och styrning. Personalen har inte följt de rutiner och planer som man redovisat till oss. Därför gör vi nu en mer samlad tillsyn.

En person som tidigare bott i det lilla samhället under många år berättar att hen läst om kritiken i tidningen.

– Det var på tiden, sa vi. Alla vet att det finns missförhållanden där men ingen gör nåt, ja du vet hur det kan vara.

Många institutioner ligger utanför större samhällen. Vanligt är att använda ord som naturskönt om läget [precis som Attendo gör i sin marknadsföring](#) av Tallbackagården. Där framgår givetvis inte de tragedier som inträffat och hur man avser att

förhindra andra olyckor i framtiden. Den riktar sig främst till placerare, det vill säga socialsekreterare på kommuner som köper platser här. Att kommunen betalar 5 – 6 000 kronor dygnet för liknande platser är inte ovanligt. *

Tallbackagården ligger mitt i det lilla samhället, men är ändå en sluten värld.

– Man ser aldrig några som sitter i trädgården, aldrig någon personal. Det är mest män som bor där. Vi hade besök flera gånger av en söt liten dam, tror hon var enda kvinnan då. Hon fick komma in till oss och dricka kaffe. Jag ringde till Tallbacka och sa: Nu har hon varit här i flera timmar ska hon kanske komma hem och äta? *'Är det där hon är!'* svarade personalen då.

Grannar säger att en man har bott på Tallbacka i över 20 år. Vilket Ivo bekräftar. Det finns en person som varit placerad sedan 1994, det vill säga i 26 år.

– Det är inte så ovanligt att man har personer som varit placerade länge. Det behöver inte vara fel. Om man bortser från de allvarliga bristerna här, kan den här typen av boende passa vissa individer, även om man idag placerar på gruppboende, säger Michaela Hecht Gunnarsson.

Hon var med och tog fram Ivo:s rapport [En institutionell historia](#), som kom 2016. I den beskrivs en undermålig miljö på många av de boenden där

10 000 personer med psykiska funktions-nedsättningar lever sina liv. De här personerna kan vara *"både utsatta, sårbara och ibland väldigt ensamma"*, skriver Ivo.

När Ivo gjorde den här granskningen hade många institutioner tillstånd som utfärdats när andra krav gällde. Detta innebär *"omoderna och icke ändamålsenliga lokaler, inte sällan med en institutionell prägel"*. Lokaler som inte erbjuder en fullvärdig bostad i enlighet med dagens krav och rekommendationer. Det kan handla om att dela toalett och dusch med andra och att tillgången till kök är begränsad, eller till

och med obefintlig.

På Tallbackagården delar 2-3 personer badrum "när egna badrum inte kan erbjudas", skriver Attendos presschef **Makan Afshinnejad** i mejl. Attendo köpte Tallbacka 2012 av en annan privat ägare. Av de 24 personer som bor här idag är tre kvinnor. Enligt [Attendos sajt finns 17 platser](#) men sedan tillkommer ytterligare sex platser i lägenheter och en villa för utslussning. Vid Ivo:s tillsyn var ett antal platser tomma.

Presschefen vill inte prata om varför det blivit som det blivit.

– Det viktigaste nu är att blicka framåt, trots det som har hänt. Företagshälsovården har haft enskilda och gruppsamtal med medarbetarna. Kyrkoherden som vi har samarbete med och som brukarna känner sig trygga med träffar dem regelbundet. Kyrkoherden har även haft enskilda möten vid flera tillfällen. En terapeut som också är känd av brukarna har haft enskilda samtal utifrån behov/önskemål, skriver Makan Afshinnejad.

SocialPolitik har tidigare skrivit om hur sällan Ivo drar in tillstånd för en verksamhet. "Det är erkänt svårt att dra in tillstånd. Om man ska dra in ett tillstånd då ska det hålla i domstol" [sa forskaren David Pålsson då.](#)

Tre döda boende, en anställd allvarligt knivhuggen, åtgärdsplaner som inte följs, avvikelser som inte rapporteras, vad ska egentligen hända för att Ivo ska döma ut vite eller helt enkelt stänga en verksamhet?

– Det är en lång process innan. Man kan inte stänga utan förberedelser. Nu har vi konstaterat att det inte gjorts tillräckligt på Tallbackagården, nästa steg blir vite eller att dra tillståndet. Vi måste ha grund för så allvarliga anklagelser att de ska kunna gå till domstol, säger Michaela Hecht Gunnarsson, som är jurist.

Hon vet inte hur vanligt det är att Ivo drar in tillstånd, hon

kan inte heller svara på hur ofta sådana ärenden går till domstol och hur ofta Ivo förlorar i domstol.

Att bli av med ett tillstånd betyder att förlora en vinstgivande verksamhet. Att avkastningen är mycket hög inom detta område av välfärden har professorerna **Marie Sallnäs** och **Tommy Lundström** visat. "Jämför vi med vård, skola och omsorg som helhet ligger avkastningen där på knappt 14 procent. Också detta är en hög siffra jämfört med andra områden inom tjänstesektorn. Men hvb-hemmen sticker ut med sina mycket höga nivåer. Avkastningen på totalt kapital ligger på omkring 20 procent, och några procentenheter högre för de stora företagen", skrev Tommy Lundström och Marie Sallnäs, som särskilt studerat hvb-hem för barn och unga, [i SocialPolitik nr 2 2019](#).

Även om Ivo:s kvarnar mal långsamt borde de placerande kommunerna kunna vara mer snabbfotade. Enligt Ivo placeras bland andra Jönköpings kommun, Ulricehamn, Värnamo, Ale och stadsdelar i Göteborg här.

Men Josefina Skepö, t f funktionschef för funktionshinderomsorgen i Jönköping, säger att kommunen följer upp sina placeringar två gånger per år och att man är nöjda. – Vår erfarenhet är att Tallbacka har en god förmåga att möta personer med svåra psykiska funktionshinder.

Om tillståndet skulle dras in har ni ett antal personer som behöver andra placeringar?

– Nu har vi inte fått de indikationerna, utan Ivo kräver en återkoppling. Men i så fall har vi andra boenden i länet, så det är inte något problem.

Har ni anledning att vara självkritiska till era placeringar?

– Absolut, när det hänt så allvarliga saker, då behöver man ställa sig frågan. Det har vi gjort och vi är glada att Ivo gör sin granskning, vi kommer att följa resultatet, säger Josefina Skepö.

De boende är ofta helt ensamma utan personal ute i samhället Taberg och de tar också bussen en och en halv mil in till Jönköping.

– Visst känns det konstigt när kommunen säger att de har så svåra funktionsnedsättningar, blir kommentaren från den person som levt i samhället under lång tid.

Text: Anna Fredriksson

* Vid intervjun säger Michaela Hecht Gunnarsson på Ivo att Tallbackagården har ett blandtillstånd för sin verksamhet som inte utfärdas längre. I mejl förtydligar hon: "Tallbackagården har tillstånd för bostad med särskild service enligt 7 kap 1 § punkt 2 SoL (= en särskild boendeform för personer med funktionsnedsättningar. Boendeformen omfattas inte av begreppet HVB) och hem för viss annan heldygnsvård enligt 7 kap 1 § punkt 3 SoL (till exempel korttidsvistelse, utslussning eller rehabilitering).

Uppdatering 24 augusti

Den 7 augusti lämnade Tallbackagården in sin åtgärdsplan till Ivo. Ivo kommer nu att ta ställning till om den räcker för att de ska få behålla tillståndet. Men när beslut kan komma att fattas kan de inte säga./Anna F